

FACTORI AI CREAȚIEI ARTISTICE CONTEMPORANE

Artist vizual Dr. Irina Elena Apostul
Universitatea Națională de Arte „George Enescu” Iași
Facultatea de Arte Vizuale și Design
Email. Irina.apostul@yahoo.com
Tel. 0743.758.224

„Din ireal condu-mă spre real,
Din tenebre condu-mă spre lumină,
Din moarte condu-mă spre nemurire”.

*ÎNȚELECIUNE HINDUSĂ**

Rezumat

După îndelungi cercetări științifice putem vorbi despre trei faze distincte ale actului artistic: inspirația, elaborarea și realizarea operei de artă. Aceste faze ale creației se întrepătrund, anumite considerații asupra uneia din aceste faze s-ar putea aplica și altora. Anumite constatări referitoare la etapa conștientă se potrivesc cu cele pe care le expunem analizând faza inspirației.

Cuvinte cheie: factori, creație, artist

„Artistul, orice ar face, este dominat de tendința egocentrică, de dorința de a se scufunda în sine și numai cu greu îi poate scăpa. Numai neliniștea pe care i-o dă viața interioară îl poate pune în gardă și îi poate da puterea de a-și găsi echilibrul necesar aducerii pe planul conștiinței, a frământărilor sale. Adâncul său tulburător nu încetează să-l seducă. Este o stare sufletească pe care Lord Byron redat-o admirabil în Cain:

Ada (vorbind despre Lucifer)
„Eu nu știu cum să pot răspunde – acestui
Nemuritor ce stă în fața mea,
Și nu îl pot urî, privesc la el
Cu frică și plăcere și nu fug.
El are-n ochi un farmec ce mă tine,
Neliniștiți-mi ochi se ațintesc

* Liviu Rusu, *Eseu despre creația artistică; Contribuție la o estetică dinamică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București 1989, p. 136

Asupra lui și inima mea bate
Puternic, mă-ngrozește, însă totuși
Mă atrage mai aproape, mai aproape,
Cain-Cain, o, scapă-mă de el”.¹

Artistul trece prin momente de disperare care îl răscolește. Printr-un purgatoriu al disperării ajunge la el și la conștiința eului său inspirația. Fără de aceste chinuri opera de artă nu se naște.

„Intrarea în conștiință nu are loc în mod cu totul simplu. Apariția imaginii capabilă să echilibreze întrucâtva conflictul interior, este precedată de o atmosferă spirituală generală, pe care o numim *dispoziție creatoare*. Ea constă dintr-o stare de tensiune care duce la clarificarea conținutului sufletesc. Hartman o descrie în modul următor: „Această stare se caracterizează printr-o concentrare adâncă a spiritului, care merge mână în mână cu întunecarea sau adormirea percepției”.²

„Opera de artă ca atare nu era socotită drept rezultatul unei activități creatoare ci o înfăptuire inspirată de zei, iar executarea ei era considerată o îndeletnicire inferioară, asimilată totuși celorlalte meșteșuguri. Bernhard Schweitzer a demonstrat amănunțit acest adevăr fundamental, care abia în ultimul timp a călăuzit pe unii cercetători, printre care se numără și Hanna Philipp, la concluzii menite să amendeze vechile opinii despre poziția artistului în Antichitate.

O percepție surprinzător de timpurie de la aceste concepții o constituie fragmentele păstrate din opera lui Democrit. Acesta așezase încă de pe atunci artele într-o corelație istorică, atribuind diferitelor opere, în cadrul evoluției de la cele mai simple începuturi pînă la formele de cel mai înalt rafinament, locul ce li se cuvenea. El s-a ridicat împotriva părerii potrivit căreia capacitatea de a crea statui și a construi palate ar fi doar rezultatul inspirației divine și nu ar izvorî din eul artistului.

Socrate, care lucrase un timp ca sculptor dar a renunțat la această îndeletnicire, socotind-o probabil nedemnă, considera în general arta lipsită de însemnătate, arogîndu-și însă – în convorbirile cu Pictorul Parrhasios și sculptorul Kleiton, transmise de Xenophon – demnitatea de arbitru al artelor. Lui Platon (427-347 î.e.n) îi revine un rol deosebit în această evoluție deoarece el s-a ocupat de arta epocii sale. Ce-i drept, nu există o teorie a artei coerentă elaborată de Platon. În diferite faze ale dezvoltării sale, el s-a ocupat intens de arta timpului său și de cea a epocii precedente”.³

„Conștiinței de sine a fiecărei epoci îi este proprie o anumită doză de eroare, de iluzie de neînțelegere a sensului real al acțiunilor umane și această doză este cu atât mai mare, cu cît ne afundăm mai mult în negura veacurilor. De aceea, reprezentările omului primitiv cu privire la esența și scopurile

¹ Apud: Lord Byron, (Cain), actul I, scena 3, trad. R. Grimm, București, Cultura Națională, 1924, p. 45 din Idem p. 141

² Apud: N. Hartmann, Ästhetik, Vol II, p. 535 din Liviu Rusu, *Eseu despre creația artistică; Contribuție la o estetică dinamică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989, p. 144

³ Udo Kultermann, *Istoria istoriei artei*, Ed. Meridiane, București, 1977, pp. 35, 36

dansurilor, cântecelor, miturilor și podoabelor sale sînt ultimele elemente care ne pot servi drept criteriu pentru definirea caracterului și rolului real al respectivelor forme de activitate. În arhitectură și în artele aplicate, regăsim pe tot parcursul istoriei atît funcția utilitară, cît și un anume conținut extraestetic, ceea ce nu ne împiedică totuși să calificăm aceste domenii de creație drept tipuri de artă. Istoria științei noastre demonstrează că numai de pe pozițiile unui estetism extrem, care tratează creația artistică drept un joc liber al formelor, nedeterminat și avînd un scop în sine, ducînd la o ruptură totală între practic și estetic, este posibilă excluderea logică și consecventă a arhitecturii și artelor aplicate din universul artei. Respingînd o asemenea concepție asupra esenței artei, nu putem totuși să negăm calitatea artistică a artei primitive numai pe baza faptului că avea, în esență, o destinație utilitară și un conținut practic”.⁴

Bibliografie:

Liviu Rusu, *Eseu despre creația artistică; Contribuție la o estetică dinamică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989

Lord Byron, (Cain), actul I, scena 3, trad. R. Grimm, București, Cultura Națională, 1924

M. S. Kagan, *Morfologia artei*, Ed. Meridiane, București, 1979

N. Hartmann, Ästhetik, Vol II, p. 535 din Liviu Rusu, *Eseu despre creația artistică; Contribuție la o estetică dinamică*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1989

Udo Kultermann, *Istoria istoriei artei*, Ed. Meridiane, București, 1977

⁴ M. S. Kagan, *Morfologia artei*, Ed. Meridiane, București, 1979, p. 240